

Wat is een *Brede School* ?

EEN REFERENTIEKADER

Annelies Joos
Veerle Ernalsteen

2010

In opdracht van de Vlaamse minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel
In samenwerking met de voorzitter van het College van de Vlaamse
Gemeenschapscommissie, bevoegd voor onderwijs.

steunpunt
diversiteit & leren

Met dank aan

Marjan Engels, An Lanssens, Piet Van Avermaet, de beleids-groep Brede School, de proefprojecten Brede School en alle organisaties en instanties die mee denken over en werken aan de ontwikkeling van de Brede School in Vlaanderen.

Bestellen bij

Steunpunt Diversiteit & Leren
Sint-Pietersnieuwstraat 49, 9000 Gent
T. 09/264.70.38
F. 09/264.70.49
info@diversiteitenleren.be

Ontwerp

www.dotplus.be

Foto's binnenin

© De Veerman

Depotnummer

D/2010/8105/1

© Steunpunt Diversiteit & Leren. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder te verwijzen naar de bron.

INHOUD

1.	Een Brede School is ...?	4
2.	Definitie Brede School	5
3.	Een breed samenwerkingsverband	6
4.	Maximale ontwikkelingskansen	7
4.1.	Maximale ontwikkelingskansen	
4.2.	Gelijkheid van kansen	
4.3.	Integrale ontwikkeling	
4.4.	Kernaspecten van maximale ontwikkeling	
4.5.	Stap voor stap naargelang de context	
5.	Een brede leer- en leefomgeving	12
5.1.	Breed leren	
5.2.	Verbreden van de leer- en leefomgevingen	
5.3.	Versterken van de leer- en leefomgevingen	
5.4.	Alle registers opentrekken	
6.	Drie toetsstenen voor kwaliteit	16
6.1.	Diversiteit	
6.2.	Verbindingen	
6.3.	Participatie	
7.	In schema gevat	17
8.	Meerwaarde van een Brede School	18
8.1.	Meerwaarde voor kinderen en jongeren	
8.2.	Meerwaarde voor ouders, buurtbewoners en omgeving	
8.3.	Meerwaarde voor partners	
9.	Bronnen	21

Wat is een Brede School?

1. Een Brede School is ...?

De Brede School is in Vlaanderen geen nobele onbekende meer. Onder impuls van de beleidsdomeinen Onderwijs en Jeugd gingen (gaan) proefprojecten met het concept aan de slag. En daarnaast trekken ook lokale overheden, organisaties en scholen meer en meer de kaart van de Brede School. Maar ondanks (of dankzij) deze groei blijft het vaak onduidelijk waar een Brede School nu precies voor staat. Om hieraan tegemoet te komen, ontwikkelde het Steunpunt Diversiteit en Leren¹ een referentiekader.

Dit referentiekader² streeft er naar de Brede School doorheen al haar facetten en in haar volle rijkdom weer te geven. We willen daarbij voldoende ruimte bieden voor een lokale invulling van Brede School. Geen enkele Brede School is immers dezelfde omdat haar werking mee wordt bepaald door de context waarbinnen ze functioneert. Iedere Brede School, of ze nu wordt aangestuurd door een school die haar werking verbreedt en daar anderen bij betreft, of opereert als netwerk met aansturing vanuit de buurt, heeft in de praktijk haar eigen potentieel en uitdagingen.

Tegelijk willen we het werkveld van de Brede School afbakenen en richting geven. Niet elke samenwerking met een of meerdere scholen is immers een Brede School.

Met dit kader willen we een leidraad bieden zowel voor nieuwe Brede Scholen als voor Brede Scholen met jarenlange ervaring. We hopen dat het inspireert, vragen oproept, sterke punten belicht en reflectie stimuleert.

-
1. Het Steunpunt Diversiteit & Leren kreeg in 2010 van de Vlaamse minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel een opdracht inzake Brede School. Het bouwde hiervoor verder op het werk van het Steunpunt GOK dat van 2006 tot en met 2009 de proefprojecten Brede School in Vlaanderen en Brussel opvolgde en ondersteunde.
 2. Het Referentiekader Brede School werd in 2006 ontwikkeld op vraag van de Vlaamse Minister van Onderwijs, Vorming en Werk en dit in samenwerking met diverse actoren uit het veld en het beleid binnen de sectoren onderwijs, cultuur, jeugd, sport, welzijn.

2. Definitie Brede School

Een Brede School is:

- een samenwerkingsverband tussen verschillende sectoren waaronder één of meerdere scholen
- die samen werken aan een brede leer- en leefomgeving in de vrije tijd en op school
- met als doel maximale ontwikkelingskansen
- voor alle kinderen en jongeren.

Een kwalitatieve bredeschoolwerking heeft oog voor diversiteit, verbindingen en participatie. De concrete werking hangt af van de lokale context.

In het verlengde van deze definitie kan je meteen de vraag stellen of alle projecten en activiteiten voor kinderen en jongeren die worden georganiseerd door verschillende sectoren samen, onder de noemer Brede School kunnen worden gevat? Neen, en dat hoeft ook niet de ambitie te zijn. In het kader van financiering of kwaliteitszorg dringt deze vraag zich echter op. Vooraleer verder in te gaan op de afzonderlijke delen van de definitie, formuleren we eerst nog enkele criteria die helpen de grens te trekken tussen wat wel of niet Brede School 'is' (of kan zijn). Ze zijn ontleend aan de opvolging van de proefprojecten Brede School³ en bleken noodzakelijke voorwaarden voor een dynamische en kwalitatieve bredeschoolwerking. We omschrijven deze criteria als volgt:

ER IS SPRAKE VAN EEN BREDE SCHOOL WANNEER

- maximale ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren centraal staan
- de werking breder is dan die van een school zowel in doelen, publiek, activiteiten,...
- er een duidelijke band is met de omgeving in doelen, acties en partners
- een contextanalyse de basis vormt voor het formuleren van maatschappelijk relevante doelen
- er wordt gestreefd naar diversiteit in activiteiten en verschillende registers aan bod komen (breed leren, verbreden en versterken)
- er verbindingen worden gelegd tussen binnen- en buitenschools leren
- diverse partners samenwerken aan heldere gezamenlijke doelen
- leerkrachten actief worden betrokken bij de bredeschoolwerking
- de werking zich richt op concrete problemen en de veranderingen zichtbaar maakt voor iedereen
- de werking planmatig verloopt en wordt uitgezet op zowel lange, middellange als korte termijn
- een coördinator het geheel van de werking overkoepelt, aanstuurt en opvolgt
- er sprake is van een win-win situatie voor de betrokken partners

3. Het Steunpunt GOK volgde gedurende drie opeenvolgende jaren de werking op van 17 proefprojecten Brede School ten einde het proces en de impact ervan in kaart te brengen en op basis daarvan beleidsaanbevelingen te formuleren.

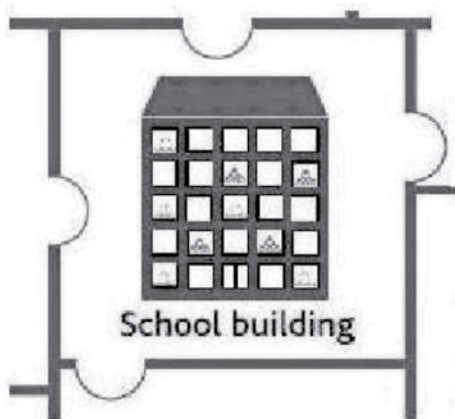
Een beginnende Brede School kan uiteraard niet aan elk van deze criteria even sterk voldoen. In functie van een volwaardige en kwalitatieve werking streeft ze er echter wel naar in haar verdere ontwikkeling.

Om de definitie van Brede School concreter te maken, gaan we in wat volgt dieper in op de betekenis van de verschillende deelaspecten. Waar zinvol duiden we dit aan de hand van voorbeelden. Opgelet: deze voorbeelden illustreren onderdelen van een bredeschoolwerking en zijn dus geen weergave van een Brede School in haar geheel. Een voorbeeld van wat een 'Brede School' in haar totaliteit kan zijn, vraagt om een beschrijving van haar werking op vlak van alle deelaspecten van de definitie.

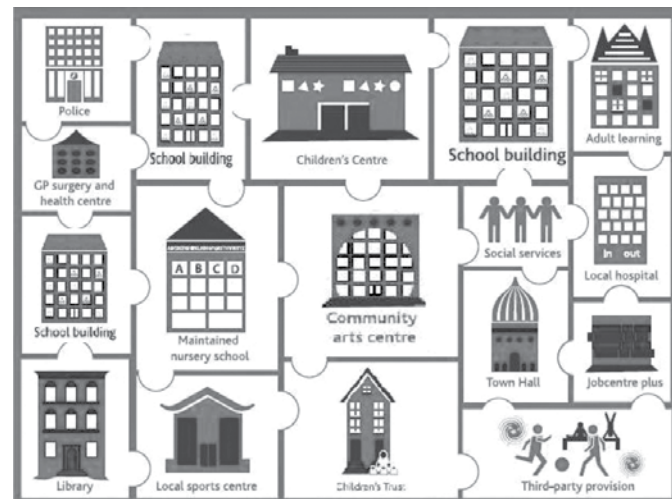
3. Een breed samenwerkingsverband

Brede School is geen opdracht voor één organisatie of één sector, maar voor meerdere. Om vorm te geven aan een brede leer- en leefomgeving en maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren te bereiken, werken diverse organisaties die betrokken zijn bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren, doelgericht en constructief samen.

EENVOUDIG VOORGESTELD:

Wanneer dit een school is met oriëntaties op de omgeving...

*... dan is dit een Brede School
(Department for education and skills, 2006).*

OM WELKE PARTNERS GAAT HET DAN?

Eén of meerdere scholen maken altijd deel uit van het samenwerkingsverband. Kinderen en jongeren brengen er zeer veel tijd door. Leren staat er centraal. En je kan er een heel diverse populatie kinderen en jongeren (kansarm en kansrijk) bereiken.

Verder bestaat het samenwerkingsverband uit nog minstens twee andere sectoren. We denken aan jeugdwerk, buurtsport, (school)opbouwwerk, culturele organisaties, volwasseneneducatie, bibliotheek, een bejaardentehuis, buurtwerk, politie, sportvereniging, kinderopvang, kunsteducatieve organisaties,... Soms gaat het om drie partners, soms om een dozijn of meer. Alles hangt af van de noden waaraan je als Brede School tegemoet wil komen en de partners die lokaal aanwezig zijn.

Elk samenwerkingsverband is dan ook anders. Hetzelfde geldt voor de partner die de coördinatie van een Brede School ter plekke op zich neemt. In veel gevallen is dat een school, maar wanneer een Brede School uit meerdere scholen bestaat is het vaak net een 'niet-school' die trekt.

Onafhankelijk van wie coördineert, in een Brede School werken partners op een gelijkwaardige manier samen. De Brede School moet voor elk van haar partners een winsituatie betekenen, zoals een beter bereik van de eigen doelgroep, het mee realiseren van de eigen doelstellingen, toegang tot infrastructuur, een levensechtere leercontext, visieontwikkeling,... Elke partner is ook bereid tot engagement. Zowel de winst als het concrete engagement kunnen uiteraard verschillen van partner tot partner.

Niet elke partner hoeft voor alles en altijd mee rond de tafel te zitten. Er kunnen werkgroepen ontstaan of bilaterale samenwerkingen.

Wel is het essentieel dat de werking intersectoraal wordt aangestuurd. Want om maximale ontwikkelingskansen te creëren, heb je per definitie verschillende sectoren nodig. Ontwikkeling laat zich immers niet in één deelaspect – en dus ook niet binnen één sector – vatten.

4. Maximale ontwikkelingskansen

4.1. MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN

Succesvolle Brede Scholen creëren een klimaat waarin alle kinderen en jongeren maximale kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Dit vormt de centrale doelstelling van de Brede School.

Een Brede School biedt kinderen en jongeren een veelheid aan ervaringen en ontmoetingen waarbinnen kinderen zich goed voelen in hun vel, plezier hebben, ontdekken en experimenteren, diverse relaties aangaan met hun omgeving,... Dit is een waardevol en inherent deel van hun dagelijks leven, maar niet enkel dat. Hun omgeving

wordt zo ook een rijke en veilige oefenplaats voor de complexe samenleving waarin ze hun eigen plaats moeten vinden. Participeren in een pluriforme maatschappij vergt immers een brede waaier aan competenties die flexibel inzetbaar zijn in wisselende sociaal-culturele contexten.

4.2. GELIJKHEID VAN KANSEN

Brede School richt zich tot alle kinderen en jongeren en in het bijzonder tot die kinderen en jongeren die ontwikkelingskansen missen. Brede School werkt op die manier aan gelijke kansen.

Alle kinderen en jongeren hebben recht op een maximale ontwikkeling, maar niet alle kinderen en jongeren krijgen daartoe evenveel mogelijkheden. Kinderen en jongeren wiens ontwikkelingskansen beperkt zijn, vragen dan ook bijzondere aandacht.

In een samenleving waar sociale ongelijkheid speelt, kunnen Brede Scholen een belangrijke hefboom vormen in het realiseren van gelijke ontwikkelingskansen. Het verkleinen (van mechanismen) van achterstand en achterstelling kan niet aan één enkele maatschappelijke actor worden toegeschreven. We kunnen inspelen op afzonderlijke factoren die de ontwikkeling van kinderen en jongeren kunnen afremmen zoals gezondheid, socio-economische status, opvoedingsondersteuning. Deze aandacht is noodzakelijk maar elk op zich niet voldoende. De complexiteit van sociale ongelijkheid vraagt een integrale aanpak. De samenwerkingsverbanden die een Brede School stimuleert, hebben daar een cruciale rol in te spelen. Het aanpakken van sociale ongelijkheid is gebaat bij een lokale aanpak gebaseerd op samenwerking tussen diverse sectoren (Ainscow, M. e.a., 2008).

4.3. INTEGRALE ONTWIKKELING

'To the doctor, the child is a typhoid patient; to the playground supervisor, a first baseman; to the teacher, a learner of arithmetic. At times, he may be different things to each of these specialists, but too rarely he is a whole child to any of them. (White House Conference on Children and Youth, 1930)'

Wanneer we streven naar maximale ontwikkelingskansen staan het kind en de jongere in hun totaliteit centraal. Immers, kinderen en jongeren ontwikkelen niet in vakjes, ze ontwikkelen als mens op diverse terreinen en facetten die nauw met elkaar verbonden zijn. Logisch denken leer je niet alleen op school en plezier is geen exclusief buitenschoolse aangelegenheid. Een gezonde leefstijl krijg je mee van thuis, maar evengoed pik je het op in de school en de sportclub.

Het concept maximale ontwikkelingskansen biedt in de praktijk niet altijd voldoende houvast voor het uitzetten van een doelgerichte werking of krijgt een (te) specifieke invulling naargelang de sector waarin de Brede School uitgebouwd wordt. Dit komt de samenwerking en (op termijn) brede aanpak niet steeds ten goede. Met andere woorden, er is nood aan concretisering van maximale ontwikkelingskansen.

We vonden inspiratie in beleidsprogramma's in het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Beiden onderscheiden in hun beleid ten aanzien van kinderen en jongeren (en families) vijf kernaspecten in de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Deze kernaspecten zijn nauw met elkaar verbonden en beklemtonen een integrale benadering.

Omwille van hun onderlinge inhoudelijke verwevenheid, belichamen de vijf kernaspecten ook de nood aan samenwerking tussen diverse sectoren. Ze houden een maatschappelijke opdracht in ten aanzien van alle sectoren en organisaties betrokken bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Een brede ontwikkeling van kinderen en jongeren is niet iets dat één sector alleen gerealiseerd krijgt. De Brede School kan in het verlengde daarvan dan ook niet worden geclaimd door één bepaalde sector.

Praktisch voordeel van deze kernaspecten is dat ze herkenbaar zijn als gemeenschappelijk doel en bovendien verenigbaar met doelen van uiteenlopende sectoren die betrokken zijn bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De kernaspecten bieden als dusdanig houvast voor een sectoroverschrijdende dialoog en voor gezamenlijke planning.

4.4. KERNASPECTEN VAN MAXIMALE ONTWIKKELING

De vijf kernaspecten zijn:

- gezondheid,
- veiligheid,
- voorbereiding op de toekomst,
- talentontwikkeling en plezier
- maatschappelijke participatie

A. Gezondheid

Het kernaspect 'gezondheid' gaat zowel over de lichamelijke als geestelijke gezondheid van kinderen en jongeren. Het gaat om het aannemen van een gezonde levensstijl. Ook continuïteit ervaren in opvoeding en verzorging, valt hieronder.

Een Brede School ervaart dat de kansen op motorische ontwikkeling van de kinderen in de wijk beperkt zijn. Veel mensen wonen klein behuist, waardoor sommige kinderen elke dag uren stilzitten en computerspelletjes spelen of naar televisie kijken. Vooral voor de kleuters is er weinig buitenschools bewegingsaanbod in de wijk. Deze Brede School wil dan ook inzetten op het kernaspect gezondheid, meerbepaald beweging, met sportactiviteiten ten aanzien van de kinderen en ouders/buurtbewoners, ouders een beter zicht doen krijgen op educatieve materialen en activiteiten.

B. Veiligheid

'Veiligheid' is ruim te interpreteren. Het houdt fysieke veiligheid in maar ook het ervaren van geborgenheid, onvoorwaardelijke liefde, respect, aandacht, grenzen.... Het gaat om veiligheid thuis en buitenshuis.

De onmiddellijke omgeving van de school heeft geen al te beste reputatie. De voorbijgangers in de straat waar de school ligt beïnvloeden mee de reputatie en populatie van de school. De school dreigt te moeten sluiten. De school wil daarom de situatie op straat positief beïnvloeden. Die staat immers in nauw verband met die van de school zelf. Door ook andere organisaties met uiteenlopende doelgroepen, waaronder middenklasse buurtbewoners, een plaats te bieden binnen het gebouw, verandert het publiek dat de straat gebruikt. Er is meer leven op straat s' avonds, verschillende doelgroepen komen er langs,... De sociale controle verhoogt.

C. Talentontwikkeling en plezier

Het kernaspect 'talentontwikkeling en plezier' betekent dat kinderen en jongeren onderwijs kunnen genieten en een opleiding krijgen, de vrijheid hebben om te spelen, de mogelijkheid hebben om hobby's, sport, cultuur en ontspanning te ontdekken en te beleven.

Een Brede School houdt een enquête onder de ouders en kinderen van de school over hun participatie aan buitenschoolse activiteiten. Voor veel kinderen (en ouders) is deze participatie zeer laag. Een belangrijke poot van deze bredeschoolwerking is dan ook om samen de participatiegraad op te krikken: door zelf nieuwe dingen op te zetten, met meerdere partners zowel ouders als kinderen stimuleren om naar cultureel aanbod te gaan, bestaand aanbod laagdrempelig te maken, aandacht te hebben voor de diversiteit van het gehele aanbod, de band ervan met de school te versterken, ...

D. Maatschappelijke participatie

'Maatschappelijke participatie' wil zeggen dat kinderen en jongeren actieve betrokkenheid tonen bij de omgeving en de maatschappij om hen heen. Het gaat om 'meedenken' en 'meedoen', om een actieve betrokkenheid bij naaste omgeving, positief gedrag, burgerschap.

Het beeld van de buurt over zichzelf is voornamelijk negatief. De rijke geschiedenis ervan is door vele kinderen en buurtbewoners niet meer gekend, laat staan beminde. Om terug meer gemeenschapsgevoel en hernieuwde trots op het gemeenschappelijk verleden te weeg te brengen zet de lokale bredeschoolwerking het project 'Mijngeschiedenis' op. Doel is zowel kinderen, ouders en buurtbewoners actief te betrekken bij de uitwerking als hen te laten genieten van een voor de buurt betekenisvol eindproduct.

E. Voorbereiding op de toekomst

Het kernaspect 'voorbereiding op de toekomst' houdt het halen van een diploma, werk vinden, in eigen levensonderhoud kunnen voorzien in. Een stimulerende leefomgeving kunnen ervaren hoort hier ook bij.

Een school merkt dat hun leerlingen uit de verzorgende richtingen nauwelijks werk vinden in die branche. Redenen zijn: te weinig lokaal tewerkstellingsaanbod, beperkte financiële middelen van de leerlingen om zelf bijvoorbeeld een kinderopvang te starten, laag zelfbeeld van de leerlingen ('Dat kunnen we toch niet aan'),... Het doel waar de bredeschoolwerking zich achter schaaft is de tewerkstellingsmogelijkheden van deze leerlingen te verhogen. Dit wil men bereiken: door zelf meer kinderopvangplaatsen te creëren en de leerlingen tijdens hun opleiding frequenter en intensiever te betrekken bij het opzetten, de inrichting en werking van een kinderopvang,...

4.5. STAP VOOR STAP NAARGELANG DE CONTEXT

Een Brede School werkt bij voorkeur aan elk van de vijf kernaspecten. Zo biedt ze het meeste garantie dat kinderen en jongeren zich maximaal ontwikkelen. Uiteraard kan ze niet alles tegelijk aanpakken. Een Brede School hanteert best doelen op lange, middellange en korte termijn. Of zoals een coördinator van een Brede School het uitdrukte: "We moeten niet alleen denken in termen van 'kilometers', maar ook in termen van 'meters' en zelfs 'millimeters'."

De lokale context is bepalend voor welke doelen voorrang krijgen: welke noden zijn er plaatselijk, welke kinderen of jongeren vragen net meer aandacht dan anderen, welke mogelijkheden biedt de buurt, welke partners werken (nog niet) samen, ... Ook aspecten zoals tradities in de buurt, de openbare ruimte, beschikbare infrastructuur, de gezinnen die er wonen,... bepalen mee de prioriteiten en de planning van een bredeschoolwerking.

5. Een brede leer- en leefomgeving

Kinderen en jongeren ontwikkelen zich in interactie met hun omgeving. De kwaliteit van die omgeving, zowel in de vrije tijd als binnen de school, en de verbindingen daartussen, spelen daarin een voorname rol.

Een Brede School werkt aan maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren door een brede leer- en leefomgeving te ondersteunen en te creëren. Binnen deze brede leer- leefomgeving kunnen kinderen en jongeren een brede waaier aan leer- en leefervaringen opdoen.

Een Brede School probeert dit op drie manieren positief te beïnvloeden.

5.1. BREED LEREN

Hiermee bedoelen we het leren van competenties in onderlinge samenhang en binnen een concrete maatschappelijke context (Van Oenen, Saskia e.a. (red.), 2004). Kinderen en jongeren kunnen zo competenties oefenen in een min of meer levensechte context, ontmoeten er andere mensen, invalshoeken, activiteiten, beroepen, leef-, werk-, woonsituaties,... en/of leveren een actieve bijdrage aan het leven rondom hen door bijvoorbeeld een verantwoordelijke taak uit te voeren in de omgeving. Breed leren gebeurt in de vrije tijd, maar binnen een bredeschoolwerking zeer vaak ook tijdens de schooluren. Het curriculum van de school wordt er zo verbonden aan een levensechte context buiten de school.

Met inzet van medewerkers van KWB en politie wordt een heus fietsexamen afgenomen van de kinderen van het zesde leerjaar. Het parcours is levensecht, op de straat.

Leerlingen van de technische schakelklas hebben hun eigen 'klusjesatelier'. De opdrachten zijn op maat van de leerlingen. Hun producten zijn bijvoorbeeld een speelkoffer en een picknickbank, welke gretig in gebruik genomen worden in andere deelwerkingen van de Brede School.

Als deel van hun stage bieden derdejaarsstudenten uit de lerarenopleiding studieondersteuning aan huis bij een leerling die volgens bepaalde criteria door de school werd uitgekozen. De studenten hebben zo de mogelijkheid om competenties te ontwikkelen in het omgaan met kinderen en ouders uit diverse sociaal-culturele milieus. En de kinderen ontvangen ondersteuning.

5.2. VERBREDE VAN DE LEER- EN LEEFOMGEVINGEN

Soms lijkt er in de omgeving weinig te beleven (al of niet in de ogen van kinderen en jongeren), sluit het bestaande aanbod onvoldoende aan bij hun interesses, is het niet toegankelijk genoeg voor hen,... Dan is het 'verbreden van de leer- en leefomgevingen' aan de orde. Het accent ligt hier op het aanbieden van nieuwe contexten, het verbreden en verrijken van de waaier aan omgevingen waarin kinderen en jongeren zich bewegen. Dit gebeurt in de praktijk van veel Brede Scholen voornamelijk in de vrije tijd en is veelal gericht op het verhogen van de participatie van kinderen en jongeren aan uiteenlopend aanbod. Een groter en meer divers aanbod wordt voorzien of een bestaand aanbod wordt toegankelijker gemaakt.

De school, Buurtsport en het Initiatief voor Buitenschoolse Opvang werken samen om spel en sport aan te bieden, zowel tijdens de schooluren als naschools. De school stelt haar infrastructuur en materiaal ter beschikking. In ruil krijgen ze trainers van Buurtsport. Ook het Initiatief voor Buitenschoolse Opvang deelt materiaal met de school en Buurtsport. Informatie over deze mogelijkheden en andere daarbuiten worden gebundeld in een brochure en voorgesteld op een beurs.

Leerlingen van secundaire scholen kunnen via hun SNS-pas (Sport na School) na schooltijd deelnemen aan een uiteenlopend aanbod aan sporten op verschillende locaties in de gemeente.

Het deeltijds kunstonderwijs komt op school vioolles geven tijdens de lesuren.

5.3. VERSTERKEN VAN DE LEER- EN LEEFOMGEVINGEN

Het is niet omdat er een aanbod is, dat het daarom ook het gewenste succes heeft. De stap naar deelname aan activiteiten is misschien te groot. Soms zorgen moeilijke levensomstandigheden, een slechte gezondheid, onveiligheid op straat,... voor hindernissen die het voor kinderen en jongeren moeilijk maken om ervaringen op te doen. Net door de samenwerking vanuit verschillende organisaties, kan een Brede School inspelen op deze vaak complexe barrières.

Het werken aan de randvoorwaarden staat hier op de voorgrond. De aandacht gaat zowel naar preventief werk als naar het wegwerken van hindernissen en het bieden van steun. Bedoeling is de context waarbinnen kinderen en jongeren zich ontwikkelen te ondersteunen en te versterken. In de praktijk van veel Brede Scholen gaat dit vaak via het versterken en ondersteunen van ouders, van buurtbewoners en van partners in hun werking.

Een Brede School werkt aan het verhogen van het lokale sportaanbod. Men merkt dat de aanschaf van sportkledij een drempel vormt voor sommige kinderen. In samenwerking met de Kringwinkel wordt er een afdeling sportkledij opgestart.

Op jaarbasis organiseert men vanuit de school een tiental 'TheeMaCafés'. Het gaat om informele, maandelijkse bijeenkomsten van ouders, directie, leerkrachten en buurt waarbij verschillende gespreksthema's aan bod kunnen komen in een ontspannen kader. Externe partners vinden hier een platform om met ouders van leerlingen in gesprek te gaan. De inhoudelijke uitwerking komt niet geheel op de schouders van de school terecht. het Centrum voor Basiseducatie is partner en neemt een deel op zich.

5.4. ALLE REGISTERS OPENTREKKEN

Een Brede School die maximale ontwikkelingskansen wil creëren maakt werk van én verbreden én versterken én breed leren.

Uiteraard hangt de mate waarin de drie invalshoeken aan bod komen af van de lokale context. Ook kan geen enkele Brede School van bij het begin een dergelijke brede aanpak realiseren. In de praktijk zijn het vooral Brede Scholen die reeds langer aan de slag zijn die hierin slagen.

Het streven naar een brede aanpak is van belang omdat het net de combinatie van deze invalshoeken is en de verbindingen ertussen die maken dat een Brede School effectief en maximaal meerwaarde creëert voor kinderen en jongeren. De verschillende invalshoeken versterken elkaar immers. Uit onderzoek blijkt dat diensten in functie van gezondheid, sociale en emotionele aspecten, vrije tijd en andere (d.i. verbreden en versterken) essentieel zijn voor maximale kansen en academisch succes op school (Cummings, C. e.a., 2004). Maar de resultaten van kinderen en jongeren op school zullen niet significant stijgen tenzij er ook wordt ingezet op kwaliteitsverbetering van leren, zoals contextualiseren van leren, het curriculum op school verbinden met de omgeving (d.i. breed leren) (Blank, Martin e.a., 2006). Het is dus van belang om op termijn de eigen bredeschoolwerking te verbreden.

6. Drie toetsstenen voor kwaliteit

Drie toetsstenen helpen zicht te krijgen op de kwaliteit van de Brede School. Het gaat om diversiteit, verbindingen en participatie. Zowel op vlak van brede ontwikkeling van kinderen en jongeren, op vlak van de brede leer- en leefomgeving als op vlak van het samenwerkingsverband helpen ze knelpunten groeipotentieel duidelijker te zien.

6.1. DIVERSITEIT

Hoe divers is de populatie kinderen of jongeren die we bereiken? Wordt er -op termijn- gewerkt aan verschillende kernaspecten van brede ontwikkeling? Hoe divers is ons aanbod aan activiteiten? Is ons samenwerkingsverband divers genoeg samengesteld? Zijn de partners zich voldoende bewust van de onderlinge diversiteit en de mogelijkheden die dit teweeg brengt? ...

Een Brede School organiseert woensdagnamiddagateliers. Het eerste werkjaar staan deze ateliers enkel open voor de kinderen van de school. Er is één centraal thema: techniek. De kinderen spelen er met allerlei technisch materiaal en dito speelgoed. De twee volgende jaren komt er een thema bij. Naast technische materialen komen er ook spellen en materialen die aanzetten tot 'drama'. Denk maar aan poppenkastpoppen, grimehoek begeleid door monitoren, verkleedkoffer, levensgrote marionetten,... De ateliers staan niet alleen meer open voor kinderen van de school. Ook andere kinderen uit de buurt zijn welkom. Langzamerhand worden 'wegens succes' ook de gangen rond het oorspronkelijk atelier ingenomen.

6.2. VERBINDINGEN

Hoe worden verschillende doelen aan elkaar gelinkt in functie van meer ontwikkelingskansen? Hoe verhouden de verschillende activiteiten zich tot elkaar? Wordt er voldoende nagedacht over de relatie tussen binnenschools en buitenschools leren? Is het voor de verschillende partners duidelijk welke plaats deze Brede School inneemt in verhouding tot de eigen organisatie? Heeft de bredeschoolwerking voor elke partner ook een meerwaarde voor de eigen organisatie? Slaagt de bredeschoolcoördinator er voldoende in om het gezamenlijke belang van de bredeschoolwerking centraal te stellen? ...

Een Brede School organiseert woensdagnamiddagateliers. Waar de werking ervan oorspronkelijk apart stond van de school ontstaan er vanaf het tweede werkjaar verbindingen met de dagelijks klaspraktijk. De leerkrachten maken meer plaats voor 'techniek' tijdens hun lessen en gebruiken daarvoor het atelier tijdens de schooluren. De animatoren van de ateliers worden op hun beurt betrokken bij de projecten op school. Zo maken leerkrachten en animatoren samen een spel rond het op dat moment centrale projectthema. De animatoren spelen het spel met de kinderen op woensdag. Het jaar nadien krijgen de animatoren in het kader van het 'filmproject' op school een opleiding in grimeren en stopmotionfilmpjes maken. Ze zetten deze competenties in voor de atelierwerking maar ook voor het slotmoment van het filmproject.

6.3. PARTICIPATIE

Hoe betrekken we de kinderen en jongeren bij de beslissingen die over bredeschoolactiviteiten genomen worden? Hoe kunnen kinderen en jongeren actief participeren aan activiteiten? Worden ouders betrokken bij de contextanalyse? In hoeverre zijn ook 'basiswerkers' zoals leerkrachten, jeugdwerkers,... betrokken bij beslissingen rond de Brede School? Zorgen de methodieken die op de bredeschoolvergaderingen worden gebruikt ervoor dat elke partner zijn stem kan laten horen? Hebben partners inspraak over de besteding van de financiële middelen? Wordt er regelmatig samen teruggeblikt op de werking en nagedacht over bijsturing? ...

Een Brede School organiseert woensdagnamiddagateliers voor de leerlingen van de betrokken school en kinderen uit de buurt. Het gaat in deze Brede School om een basisschool. Wanneer de leerlingen naar het secundair gaan, houdt de basisschool contact met hen. Ze betreft hen op vrijwillige basis als monitoren bij de atelierwerking op woensdag en bij de speelpleinwerking in de buurt tijdens de vakantie. De ex-leerlingen staan mee in voor de inhoudelijke invulling van de ateliers en de vakantieactiviteiten. Ze volgen daartoe een monitoren cursus i.s.m. de Brede School. Ook bij de evaluatie van de atelierwerking en van de projecten op school (Mijngeschiedenis, filmproject) worden ze betrokken. Wanneer ze het secundair verlaten zoeken ze vaak zelf actief mee naar opvolgers en verzorgen een deel van de monitorenopleiding.

7. In schema gevat

Als we alle onderdelen van de definitie van Brede School schematisch met elkaar verbinden, dan krijg je volgend beeld:

8. Meerwaarde van een Brede School

Wanneer partners uit diverse maatschappelijke gebieden de ontwikkeling van kinderen en jongeren positief beïnvloeden en verrijken, heeft dit een aanzienlijke meerwaarde in het geheel van de samenleving. Met een razendsnel veranderende maatschappij waarin deelnemers met zoveel mogelijk competenties aan de start moeten verschijnen, is het van belang dat alle partners in het samenwerkingsverband hun verantwoordelijkheid opnemen. Dit levert niet alleen voordeel op voor de kinderen en jongeren, ook de organisaties uit die verschillende sectoren varen er wel bij. Om te duiden wat die meerwaarde concreet kan inhouden, schetsen we een beeld van wat de Brede School voor de diverse betrokkenen kan betekenen. We baseren ons hiervoor op de ervaringen van partners en coördinatoren binnen de proefprojecten Brede School.

8.1. MEERWAARDE VOOR KINDEREN EN JONGEREN

- De leer- en leefomgeving van kinderen en jongeren wordt sterker. Er is een breder en diverser aanbod voor kinderen en jongeren.
 - Er is een groter aanbod aan activiteiten in de buurt en op school, al of niet georganiseerd door meerdere partners.
 - Het bestaande aanbod is bekender en toegankelijker doordat er meer en duidelijker over wordt gecommuniceerd.
 - Bestaande activiteiten zijn kwalitatief beter. Kinderen en jongeren hebben zo meer kans op een zinvolle en kwaliteitsvolle vrijetijdsbesteding.
- De ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren verhogen en anderen (ouders, leerkrachten, begeleiders) krijgen een bredere kijk op hun competenties en talenten.
 - Door samen aan één zeel te trekken en een brede leer- en leefomgeving te creëren kunnen er voor kinderen en jongeren nieuwe ontwikkelingskansen gecreëerd worden. Kinderen en jongeren krijgen de kans om hun talenten te ontwikkelen.
 - Zowel externen van een school als leerkrachten vormen zich een breder beeld van de kinderen en jongeren (hun competenties, capaciteiten, talenten, ...).
- Er komen meer gelijke kansen voor kinderen en jongeren want:
 - Brede School creëert meer mogelijkheden voor groepen voor wie er normaal gezien weinig of geen aanbod is.
 - Er is expliciete aandacht voor het al of niet kunnen deelnemen van iederéén.
 - Brede School ondersteunt ouders.
- Brede School biedt mogelijkheden voor álle kinderen en jongeren. Een Brede School richt zich in de praktijk bewust niet op één bepaalde doelgroep. Dat zou stigmatiserend werken. Bovendien hebben alle kinderen en jongeren baat bij de Brede School.

Het creëren van meerwaarde voor kinderen en jongeren vergt evenwel tijd. Bovendien blijkt het niet vanzelfsprekend om effectief álle kinderen en jongeren te bereiken.

8.2. MEERWAARDE VOOR OUDERS, BUURTBEWONERS EN OMGEVING

- Het aanbod voor ouders en buurt verandert. Ook voor ouders is er een groter en diverser aanbod. Ouders krijgen meer kans tot actieve en positieve participatie (breder dan in hun rol als ondersteuner van hun kinderen).
- Er is een effect op maatschappelijk vlak en/of omgeving. Er is sprake van een maatschappelijk effect van Brede School. Dit uit zich op verschillende manieren waaronder:
 - De Brede School wordt een centraal aanspreekpunt voor aspecten die raken aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren.
 - De Brede School werkt als een hefboom en/of actieve partner voor duurzame buurtontwikkeling
 - Mensen uit (organisaties in) de buurt leren elkaar beter kennen en vinden elkaar sneller om iets op maatschappelijk vlak op poten te zetten.
 - Er is een positieve erkenning van de wijk als 'de moeite waard om er iets op poten te zetten'.
 - Doelgroepen die nu overal uit de boot vallen, worden gemakkelijker bereikt en betrokken, Brede School als hefboom voor gelijke kansen.

Moest Brede School wegvallen, zou er een terugval zijn op vlak van uitstraling en leefbaarheid van de betrokken school, wijk en buurt.

8.3. MEERWAARDE VOOR PARTNERS

Een Brede School werkt alleen als ze ook meerwaarde genereert voor diegenen die haar organiseren en inhoudelijk vorm geven: de partners.

A. Voor scholen

Volgende elementen weerspiegelen de impact op schoolniveau:

- Er komt een 'bredere' leerling in het vizier, leren is meer levensecht.
- De band tussen leerlingen en school verstevigt, er is meer participatie mogelijk, ook van ouders.
- Scholen zijn meer en positiever gekend.
- Er ontwikkelt zich een groter beleidsvoerend vermogen en er is meer interne communicatie.
- Als leerkrachten betrokken worden bij de werking van de Brede School dan heeft dit effect op hun visie (zie meerwaarde voor leerkrachten).
- De werking van de school verruimt: er zijn meer projecten en een groter aanbod buiten en binnen de school(m)uren.
- Daar waar verschillende scholen met elkaar samenwerken in een Brede School, kan men gezamenlijk meer expertise uitwisselen.
- De band tussen school en buurt versterkt.

B. Voor leerkrachten

Wanneer leerkrachten actief betrokken worden bij de bredeschoolwerking, brengt dit een verandering in hun mentaliteit en visie teweeg, ondermeer op volgende vlakken:

- 'Breder' werken, verder dan 'enkel het gewone lesgeven'.
- Hun beeld van kinderen en jongeren verbreedt: door samen nieuwe dingen te doen, worden kinderen/jongeren op een andere manier ervaren.
- Belang van buitenschoolse 'leer'ervaringen en gebruik ervan in de school, verbindingen tussen binnen- en buitenschools leren.
- Openstaan voor nieuwe omgangsvormen en regels op school.
- Andere en nieuwe werkvormen (leren) hanteren.
- Het belang van ouderbetrokkenheid en hoe er aan te werken.
- Wat criteria zijn voor een kwaliteitsvolle samenwerking met externen.

C. Voor andere partners dan scholen

Een samenwerking kan slechts duurzaam van aard zijn wanneer alle betrokkenen meerwaarde ervaren. Voor niet-onderwijsgebonden partners kan dat ondermeer zijn:

- Verbindend werken met andere organisaties over de verschillende sectoren heen.
- Werken aan een bredere visie in en van de eigen organisatie.
- Vlotter bereiken van de eigen doelgroep en het beter realiseren van de eigen doelen.
- Samenwerking binnen een brede school kan een uithangbord zijn voor de eigen organisatie en haar werking.

9. Bronnen

- Ainscow, M. e.a. (2008). Equity in education: responding to context. Centre for equity in Education, The University of Manchester.
- Bentley, Tom (1989). Learning beyond the classroom. Education for a changing world. Routledge: London.
- Blank, Martin e.a. (2006). All Together Now: Sharing Responsibility for the Whole Child. Coalition for Community Schools, Institute for Educational Leadership, Washington, DC. <http://www.ascd.org/ASCD/pdf/sharingresponsibility.pdf>
- Boersma, Paul (2005). Levensecht leren in de buurt. Praktijkboek voor schoolbuurtwerk binnen het basisonderwijs. Stichting Welzijn Westerpark, Amsterdam.
- Bossuyt, Tijn, Joos, Annelies en Morbee, Annemie. 4 jaar Vlaggen en Wimpels. Ervaringen, instrumenten en voorbeelden. De Veerman, Hoboken.
- Cummings, C, e.a. (2004). Evaluation of the Extended Schools Pathfinder projects. University of Manchester, University of Newcastle, University of Brighton
- Department for Education and Skills (2006). Study Support. A national framework for extending learning opportunities. DfES Publications. Annesley, Nottingham.
- Department for education and skills (2006). Planning and funding extended schools: a guide for schools, local authorities and their partner organizations. HM Government, Nottingham. www.teachernet.gov.uk/extendedschools
- Ernalsteen, Veerle, Joos, Annelies en Engels, Marjan (2009). Brede School in Vlaanderen en Brussel. Handvatten voor samenwerking, coördinatie en inhoudelijke werking. In: *School en Samenleving*. Afl. 20, maart 2009, 65-83.
- Joos, Annelies en Delrue, Kaat (2000). Puur uit de buurt. Een werkboek. Steunpunt Intercultureel Onderwijs, Universiteit Gent.
- Joos, Annelies, Ernalsteen, Veerle, Engels, Marjan en Morreel, Evelyn (2010). Eindrapport Brede School. Verslaggeving en aanbevelingen na drie proefprojecten Brede School in Vlaanderen en Brussel. Steunpunt Gok, Steunpunt Diversiteit en Leren. Gent, Leuven.
- Meerdink, Jorien en Hameetman, Margot (2001). Vraag het aan de leerlingen! Een verkennend onderzoek naar leerlingenparticipatie en de brede school in het voortgezet onderwijs. Uitgeverij SWP, Amsterdam.
- Pirard, Frank, Ruelens, Lieve en Nicaise, Ides (2004). Naar een brede school in Vlaanderen? HIVA, Katholieke Universiteit Leuven.
- Soenen, Ruth (2006). Het kleine ontmoeten. Over het sociale karakter van de stad. Garant-Uitgevers nv, Antwerpen.
- Steunpunt Gelijke Onderwijskansen (GOK) (2006). Brede School in Vlaanderen en Brussel. Visietekst. Vlaamse

overheid, Brussel.

Studulski, Frank en Klopprogge, Jo (red.) (2003). Breed uitgemeten. Kwaliteit en opbrengsten van de brede school. Uitgeverij SWP, Amsterdam.

The delivery of ECM outcomes through the core offer (2006). www.six.somerset.gov.uk/extendedschools/v.asp?level2id=5852&depth=1&rootid=5852

Van der Grinten, Michiel, Walraven, Miriam, Studulski, Frank, Hoogeveen, Karin (2004). Handboek Brede School. 0-12 jaar. Oberon/ Sardes, Utrecht.

Van Oenen, Saskia, e.a., (2001). Sociale competentie en de brede school. NIZW Uitgeverij, Utrecht.

Van Oenen, Saskia (2004). Met andere ogen. Brede-schoolactiviteiten en competentie. In *Vernieuwing. Tijdschrift voor onderwijs en opvoeding*. Jaargang 63, nummer 7, september 2004, Assen

Van Oenen, Saskia, en andere (2004). Startnotitie voor de conferentie 'Brede school, streven naar meer levens-echt leren'. Expertisecentrum Brede School NIZW Jeugd, Utrecht.

Van Oenen, Saskia en Hajer, Froukje (red.) (2004) De school en het echte leven. Leren binnen en buiten de school. Uitgeverij SWP Amsterdam.

Van Oenen, Saskia, Van der Zwaard, Joke, Huisman, Marijke en Rotmans, Gert (19). Starten met de brede school. NIZW, Utrecht.

www.vlaanderen.be/bredeschool

www.bredeschool.nl

www.nji.nl/ - dossier Brede School

www.steunpuntjeugd.be

www.teachernet.gov.uk/extendedschools

Ook in deze reeks:

Impact van een Brede School
Starten met een Brede School
Een brede leer- en leefomgeving

www.diversiteitenleren.be

www.vlaanderen.be/bredeschool